

ประเทศไทย 4.0 บริบททางเศรษฐกิจ และการเมือง Thailand 4.0 Economics and Political Contexts

ชนินทร เพ็ญสุตร¹

Chanintorn Pensute²

บทคัดย่อ

รัฐบาลไทยได้ประกาศโมเดล ประเทศไทย 4.0 ในปี พ.ศ. 2559 โดยนโยบายของรัฐบาลเน้นไปที่การสร้างนวัตกรรม เพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย ปัญหาของโมเดล 4.0 คือ ความไม่พร้อมในการสร้างนวัตกรรมเพื่อการแข่งขันของผู้ประกอบการ อันเนื่องมาจากการขาดการสนับสนุนในระดับที่ต่อเนื่องและการสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ประกอบการ นอกจากประเด็นทางเศรษฐกิจแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีส่งผลให้รัฐบาลต้องปรับตัวโดยเน้นการเปิดกว้างให้ประชาชนสามารถตรวจสอบภาครัฐได้ และการหาเสียงในยุคการเมือง 4.0 นักการเมืองจะมีการใช้สื่อออนไลน์ทั้งแบบเปิดและปิดมากขึ้นเพื่อดึงดูดผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งยุคใหม่ที่นิยมการบริโภคสื่อผ่านทางสื่อออนไลน์มากกว่าสื่อออฟไลน์

คำสำคัญ เทคโนโลยี, นวัตกรรม, ประเทศไทย 4.0, สตาร์ทอัพ

Abstract

The Thai government announced its Thailand 4.0 model in 2016. The government's policy focuses on innovation creation for economic sustainability in Thailand. The problem with Model 4.0 is that Thai entrepreneurs are not yet ready to create innovations competitively because of the lack of continuous governmental support, budgetary and otherwise, for

¹ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
อีเมล: chanintornpens@gmail.com

² Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Muang, Chiang Mai 50200. E-mail: chanintornpens@gmail.com

entrepreneurs. Apart from economics issues, the changing of innovation technology affects the government; thus, the government must adjust by increasing openness so that citizens can inspect its doings. Regarding political campaigning during the 4.0 era, politicians should use more online media to appeal to new generations of voters accustomed to consuming media through online channels more than offline channels.

Keywords Technology, Innovation, Thailand 4.0, Startup

1. เกริ่นนำ

ในอดีตประเทศไทยเคยมีความพยายามที่จะก้าวเข้าไปสู่การเป็นเสือเศรษฐกิจแห่งเอเชีย (Asian Tiger Economies) โดยตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นไป เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย และฮ่องกงถือเป็นที่ยึดตามองจากวงการวิชาการในการก้าวเข้าไปสู่ความเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจแห่งเอเชีย (Davis & Gonzalez, 2003) อย่างไรก็ตาม ผลปรากฏว่ามีเพียง เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกงที่กลายมาเป็นสี่เสือเศรษฐกิจแห่งเอเชีย (Sarel, 1996, p.3) และก่อนที่ประเทศไทยจะได้เป็นเสือตัวที่ห้าแห่งเอเชียก็เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540

หลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจของประเทศไทยในภาพรวมยังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปี พ.ศ. 2557 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เริ่มถดถอยลง (The World Bank, n.d.-a) สภาวะของการถดถอยลงทางเศรษฐกิจไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทย แต่เกิดขึ้นกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย (2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559) พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา มีเพียงปี พ.ศ. 2549, พ.ศ. 2553, และ พ.ศ. 2555 เท่านั้นที่อัตราเศรษฐกิจของไทยมีการขยายตัวเกินร้อยละ 5 โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2558 ประเทศไทยไม่เคยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้เกินร้อยละ 3 ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจถดถอยในระยะยาว ในปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อการขับเคลื่อนอนาคตของประเทศไทย โดยใช้นโยบาย “ประเทศไทย 4.0” เป็นนโยบายชูโรงในการขับเคลื่อนประเทศ ความหมายในเบื้องต้นของนโยบาย ประเทศไทย 4.0 คือ “การปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่เน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี....” (วิชาญ ชัยอ่อน, 2559, น.2) เป้าประสงค์หลักอันหนึ่งของนโยบาย ประเทศไทย 4.0 มีขึ้นเพื่อให้ประเทศ

ไทยก้าวพ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยมีเป้าหมายในการ “พัฒนาประเทศสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ภายใต้กรอบความคิด ประเทศไทย 4.0 ในระยะ 3-5 ปี (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ³ ที่ต้องการนำเสนอถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ และการสนองตอบของระบบราชการที่มีต่อนโยบายของรัฐ โดยศึกษาจากนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” ที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญของนวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อเข้ามาเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจและการเมืองโดยสิ้นเชิง ตลอดจนการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบในปัจจุบัน และอนาคตทางการเมืองของประเทศไทย ภายใต้การขับเคลื่อนของนวัตกรรมและเทคโนโลยี

2. โมเดลไทยแลนด์ 4.0 กับการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมเศรษฐกิจ

ในอดีตประเทศไทยมีวิวัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจผ่านโมเดลทางเศรษฐกิจ แบบ 1.0, 2.0, และ 3.0 ก่อนที่จะเน้นไปที่โมเดล 4.0 ในปัจจุบัน โดย เศรษฐกิจแบบ 1.0 หมายถึง การเน้นระบบเศรษฐกิจไปที่การพัฒนาในภาคการเกษตร เศรษฐกิจแบบ 2.0 คือ การเน้นระบบเศรษฐกิจไปที่การพัฒนาอุตสาหกรรมเบา และ เศรษฐกิจแบบ 3.0 เน้นไปที่ การพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก ส่วนเศรษฐกิจแบบ 4.0 จะเน้นไปที่การสร้าง “นวัตกรรม”⁴ (บทสัมภาษณ์ของสุวิทย์ เมษินทรีย์ ใน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2 พฤษภาคม 2559)

สภาพปัญหาของประเทศไทยประสพอยู่ในปัจจุบันคือ การเป็นประเทศที่ติดกับ รายได้ในกลุ่มปานกลาง จากคำนิยามของธนาคารโลกในปี พ.ศ. 2553 ประเทศที่ประชาชน ต่อหัวต่อคนมีรายได้ตั้งแต่ 1,006 ถึง 3,975 เหรียญสหรัฐต่อปี จัดเป็นประเทศที่มีรายได้ มวลรวมประชาชาติ (Gross National Income- GNI) ในระดับปานกลางล่าง ประเทศที่ ประชาชนต่อหัวต่อคนมีรายได้ตั้งแต่ 3,976 ถึง 12,275 เหรียญสหรัฐ จัดเป็นประเทศที่มี

³ บทความชิ้นนี้เป็นบทความวิชาการ แต่มีการใช้ข้อมูลจากการที่ผู้เขียนเป็นหนึ่งในผู้เข้าร่วมกิจกรรมใน โครงการพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรมของผู้ประกอบการใหม่ภาคเหนือ จัดโดยสำนักงานนวัตกรรม แห่งชาติ (องค์การมหาชน) และ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 17-19 ตุลาคม พ.ศ. 2559

⁴ จากคำนิยามของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (ม.ป.ป.) คำว่า นวัตกรรม หมายถึง “สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม” นวัตกรรม ถูกแบ่งออกเป็น “นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ (product innovation)” “นวัตกรรมด้านการบริการ (service innovation)” “นวัตกรรมด้านกระบวนการผลิต (business process innovation)” และ “รูปแบบธุรกิจใหม่ (business model innovation)”

รายได้มวลรวมประชาชาติในระดับปานกลาง-สูง โดยประเทศที่มีรายได้มวลรวมประชาชาติในระดับสูงจะต้องมีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 12,276 เหรียญสหรัฐขึ้นไปต่อปี (Felipe, 2012, p.5) จากสถิติของธนาคารโลก พบว่า ประเทศไทยได้หลุดพ้นจากประเทศที่มีรายได้มวลรวมประชาชาติ ในระดับต่ำ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2531 และหลุดพ้นจากประเทศที่มีรายได้มวลรวมประชาชาติในระดับปานกลาง-ต่ำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึงแม้ว่าสถิติ GNI โดยรวมของประเทศไทยจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็นับว่าเป็นเวลาเกือบ 3 ทศวรรษที่ประเทศไทยไม่สามารถก้าวข้ามจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง เมื่อเทียบกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งสามารถก้าวข้ามไปสู่ประเทศที่มี GNI สูง ตั้งแต่ พ.ศ. 2529, สิงคโปร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2534, อิสราเอล ตั้งแต่ พ.ศ. 2535, และเกาหลีใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 GNI ถือว่าอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงแบบยั่งยืน (The World Bank, n.d.-b, n.d.-c, n.d.-d, n.d.-e, n.d.-f)

สภาพปัญหารายได้เฉลี่ยของประชากร ก่อปรกับการเปลี่ยนแปลงของระบบการผลิตทางเศรษฐกิจจึงกลายเป็นเหตุผลหลักของการที่รัฐบาลไทยผลักดันนโยบายไทยแลนด์ 4.0 เพราะต้องการที่จะก้าวพ้นจากสถานะของประเทศที่มีรายได้ในระดับปานกลาง ไปสู่ประเทศที่มีรายได้ระดับสูง สุวิทย์ เมษินทรีย์ ให้สัมภาษณ์ไว้ในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ว่า การที่จะทำให้ประเทศไทยพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางได้นั้น รัฐบาลได้มีโครงการ “ปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ” โดยเป้าหมายคือ การทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเป็น “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยนวัตกรรม” โดยมุ่งเป้าไปที่ การผลิตสินค้านวัตกรรม เปลี่ยนจากโมเดลเศรษฐกิจ 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมหนักไปที่ “เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม” และสุดท้ายให้ความสำคัญกับธุรกิจภาคบริการ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2 พฤษภาคม 2559)

จากบทสัมภาษณ์ของสุวิทย์ เมษินทรีย์ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2 พฤษภาคม 2559) รัฐบาลได้มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาภาคธุรกิจดังต่อไปนี้

- “กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ (Food, Agricultural and Bio-Tech)”
- “กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ (Health, Wellness and Bio-Med)”
- “กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม (Smart Devices, Robotics & Mechatronics)”

■ “กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว (Digital, IoT, Artificial Intelligence & Embedded Technology)”

■ “กลุ่มเทคโนโลยีและกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย อาทิเช่น เทคโนโลยีการเกษตร เทคโนโลยีอาหาร เทคโนโลยีสุขภาพ เทคโนโลยีหุ่นยนต์ เทคโนโลยีด้านการเงิน เทคโนโลยีด้านการศึกษา เทคโนโลยีด้านการออกแบบ เทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว และการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริการ”

จากบทสัมภาษณ์ของสุวิทย์ เมษินทรีย์ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้สร้างเป้าหมายในการพัฒนาธุรกิจแบบครอบคลุมจักรวาล คือ การวางเป้าหมายในธุรกิจทุกประเภท หากมองในแง่ของการให้ความสำคัญในภาคธุรกิจ ถือเป็นเรื่องที่ดี เพราะรัฐไม่ได้ละเลยในการให้ความสำคัญแก่ประเภทธุรกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติ รัฐควรให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมในธุรกิจที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบเป็นหลักและธุรกิจที่ประเทศไทยควรมีการพัฒนาเป็นลำดับแรก ซึ่งเมื่อภาคธุรกิจประเภทนี้ได้รับการพัฒนาแล้ว ธุรกิจประเภทอื่นจะสามารถพัฒนาตามไปได้ ในส่วนของภาคธุรกิจที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบ ได้แก่ ธุรกิจภาคการบริการและการท่องเที่ยว และ ธุรกิจด้านการเกษตร รัฐบาลควรเน้นให้มีการพัฒนาและสนับสนุนสตาร์ทอัพ⁵ ที่ทำธุรกิจด้านการบริการ การท่องเที่ยว และการเกษตร เป็นกรณีพิเศษ ในส่วนของประเภทธุรกิจที่ไทยควรมีการพัฒนาเป็นลำดับแรกๆ เช่น ธุรกิจด้านโลจิสติกส์ และ ธุรกิจด้านนวัตกรรมการศึกษา เมื่อทั้งโลจิสติกส์และการศึกษาได้มีการพัฒนาจนอยู่ในสถานะที่สามารถแข่งขันได้ในระดับแนวหน้าของภูมิภาค ธุรกิจประเภทอื่นจะสามารถขับเคลื่อนไปได้ ด้วยผลพวงจากกำลังแรงงานที่มีศักยภาพในการแข่งขันและระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ

หากมองเปรียบเทียบการใช้นโยบายด้านนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนประเทศในระดับสากล จะพบว่านโยบายของรัฐบาลไทยที่เน้นการใช้นวัตกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ถือเป็นเรื่องใหม่ รัฐบาลในประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างก็ตื่นตัวในการสนับสนุนด้านนวัตกรรมแก่ประเทศของตน ตัวอย่างเช่น รัฐบาลเนเธอร์แลนด์มีการให้การช่วยเหลือทางตรงทางการเงินแก่กับผู้ประกอบการด้านนวัตกรรม โดยระบุเป้าหมายไว้ว่าภายในปี ค.ศ. 2020 รัฐบาลจะใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาและวิจัยในวงงบประมาณ 2.5% ของ GDP

⁵ เมื่อพูดถึงคำว่าสตาร์ทอัพ มักมีความหมายถึง เทคโนโลยี สตาร์ทอัพ หรือธุรกิจด้านเทคโนโลยี ความหมายของสตาร์ทอัพคือ “องค์กรชั่วคราวที่ค้นหารูปแบบธุรกิจที่สามารถทำซ้ำและขยายได้” (Steve Blank อ้างถึงใน วรวิสุทธิ์ ญินญะ และวรมน ดำรงศิลป์สกุล, 2558, น.27)

ของประเทศ (Government of the Netherlands, n.d.) ประเทศญี่ปุ่นมีกระทรวงนวัตกรรมและการค้า (Ministry of Innovation and Trade –MITI) ซึ่งมีนโยบายในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในองค์กรเอกชน กรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลมีการพัฒนาระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การศึกษาพื้นฐานขั้นต้นไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัยและสนับสนุนการศึกษาด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (STEM) (Peerasit & Pinto, 2014, p.102) นอกจากนี้รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกายังมีงบประมาณในการสนับสนุนองค์กรที่ทำงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์โดยตรง ได้แก่ “the National Science Foundation, the Department of Energy’s Office of Science, และ the National Institute of Standards and Technology Laboratories” (Whitehouse, 2011 as cited in Peerasit & Pinto, 2014, p.102) ผลจากการที่รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ รัฐบาลญี่ปุ่น และรัฐบาลสหรัฐาสับสนุนทางด้านการพัฒนาและวิจัยทำให้เมื่อมีการจัดอันดับ Global Innovation Index หรือการจัดลำดับประเทศที่มีนวัตกรรมมากที่สุดในโลก ในปี พ.ศ. 2559 สหรัฐอเมริกาได้คะแนนเป็นลำดับที่ 4 ประเทศเนเธอร์แลนด์ได้คะแนนเป็นลำดับที่ 9 และประเทศญี่ปุ่นได้คะแนนเป็นลำดับที่ 16 โดยประเทศอื่นๆ ในเอเชียที่ติดอันดับประเทศที่มีนวัตกรรมมากที่สุด 25 ลำดับแรกของโลก ได้แก่ สิงคโปร์ (ลำดับที่ 6), เกาหลีใต้ (ลำดับที่ 11), ฮองกง (ถูกจัดอันดับแยกออกจากประเทศจีน โดยฮองกงอยู่ลำดับที่ 14) และ จีน (ลำดับที่ 25) (Dutta, Lanvin, & Wunsch-Vincent, 2016)

การสนับสนุนโดยตรงของรัฐบาลให้แก่ผู้ประกอบการในประเทศตะวันตกมีแนวโน้มที่คล้ายกัน คือนอกจากจะมีการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพผ่านทางนโยบาย สนับสนุนทางการเงินโดยตรงให้แก่ผู้ประกอบการแล้ว รัฐบาลยังให้วิซ่าแก่ผู้ประกอบการสตาร์ทอัพเพื่อดึงดูดเอาบุคลากรที่มีศักยภาพจากนอกประเทศให้มาทำธุรกิจในประเทศ โดยผลประโยชน์ทางตรงที่จะได้รับคือ การเพิ่มโอกาสให้ประเทศตนเองได้พัฒนาเศรษฐกิจ และ เมื่อความต้องการทางด้านแรงงานมีมากขึ้น อัตราการจ้างงานจะเพิ่มขึ้นทำให้ลดจำนวนผู้ว่างงานได้ส่วนหนึ่ง และอัตราการขยายตัวของมูลค่าบริษัทสตาร์ทอัพที่สามารถขยายตัวได้เป็นหลายเท่าในระยะเวลาอันสั้นสามารถเปลี่ยนแปลงมูลค่าโดยรวมของเศรษฐกิจในประเทศที่บริษัทสตาร์ทอัพเข้าไปตั้งอยู่ได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว

ตัวอย่างของบริษัทสตาร์ทอัพที่น่าสนใจ เช่น Uber (แอปพลิเคชันจองรถแท็กซี่), Airbnb (แอปพลิเคชันจองห้องพักออนไลน์), และ Wongnai (แอปพลิเคชันค้นหาร้านอาหารของประเทศไทย) บริษัทเหล่านี้ถือเป็นบริษัทที่มีฐานลูกค้าเป็นจำนวนมากที่สูง โดย

Uber เป็นบริการจองรถแท็กซี่ แต่ไม่ได้มีรถโดยสารเป็นของตนเอง Airbnb ไม่มีโรงแรมหรือห้องพักเป็นของตนเอง และ Wongnai เป็นบริการค้นหาร้านอาหารโดยที่ไม่ได้มีร้านอาหารเป็นของตนเองเช่นกัน มูลค่าของบริษัท Uber มีมูลค่าสูงถึง 62.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ (Konrad, 2016) Airbnb ถูกประมาณการณว่ามีมูลค่าสูงถึง 30 พันล้านเหรียญสหรัฐ (Rosoff, 2016) ส่วน Wongnai ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2553 มีอัตราการเติบโตมากกว่า 10 เท่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2559 และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะนำสตาร์ทอัพเข้าตลาดหุ้นในประเทศไทย (อศินา พรวิสิน, 2559, น.47) จะเห็นได้ว่าอัตราการเติบโตของสตาร์ทอัพสามารถส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในวงกว้าง เช่น การเกิดขึ้นของ Uber และ Airbnb ส่งผลกระทบต่อธุรกิจบริการแบบดั้งเดิม ดังจะเห็นได้จากการที่ คนขับรถแท็กซี่ในสหราชอาณาจักรออกมาประท้วง Uber โดยตั้งแง่ว่าตามกฎหมายแล้วเฉพาะรถแท็กซี่สีดำเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้มีการใช้มิเตอร์บอกราคา (BBC News, 11 June, 2014) และ มีการประท้วง Airbnb ในซานฟรานซิสโก เพราะเล็งเห็นว่า Airbnb เปิดโอกาสให้มีผู้ใช้บริการปล่อยเช่าสถานที่พักโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อชุมชน (The Guardian, 2 November, 2015) ทั้งนี้ผู้ให้บริการในรูปแบบเดิม เช่น คนขับรถแท็กซี่ และ โรงแรม ย่อมได้รับผลกระทบทางตรง เพราะผู้ให้บริการมีหลากหลายมากขึ้นและผู้บริโภคเองก็มีทางเลือกมากขึ้นเช่นกัน รายได้จากเดิมที่กระจายอยู่อย่างจำกัดได้ถูกกระจายไปสู่ผู้ประกอบการรายย่อยมากขึ้น พร้อมๆกับการขยายการให้บริการออกไปทั่วโลก โดยที่รัฐบาลส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีมาตรการทางกฎหมายที่แน่ชัดมารองรับการเคลื่อนที่ของนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจ ทำให้เกิดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ให้บริการธุรกิจแบบดั้งเดิมโดยไม่ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี และผู้ให้บริการธุรกิจแบบใหม่ที่มีการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี ผลจากการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีในส่วนของธุรกิจภาคการบริการทำให้เกิดการกระจายรายได้มากขึ้น เพราะผู้ให้บริการมีหลายรายมากขึ้น เช่น ในกรณีของการกำเนิดขึ้นของ Uber ส่งผลให้มีผู้เข้ามาเป็นคนขับรถเพื่อให้บริการผู้โดยสารเพิ่มมากขึ้น แต่ผู้ให้บริการแบบดั้งเดิมเสียประโยชน์ทันที เพราะผลจากการกระจายรายได้ส่งผลให้รายรับโดยรวมของผู้ให้บริการแบบดั้งเดิมลดลง (Berger, Chen, & Frey, 2017)

จากการที่เทคสตาร์ทอัพประสบความสำเร็จในวงกว้างและบริษัทได้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศโดยรวม ทำให้รัฐบาลจากหลากหลายประเทศเริ่มหันมาสนับสนุนธุรกิจสตาร์ทอัพอย่างเป็นทางการ ผ่านกลไกของนโยบายและการสนับสนุนการย้ายฐานการผลิตและการเคลื่อนย้ายทุน เช่น รัฐบาลแคนาดามีการออก start-up visa ให้แก่ผู้ประกอบการโดยในกรณีที่เปิดบริษัทในแคนาดา รัฐบาลจะออกวีซ่าให้แก่ผู้ประกอบการจำนวน 5 คน

ต่อสถานประกอบการ (Government of Canada, 2016) รัฐบาลเดนมาร์กให้ ผู้ประกอบการต่างชาติส่งแผนธุรกิจและเมื่อคณะกรรมการตัดสินว่าแผนธุรกิจมีความเป็นไปได้ ผู้ประกอบการสามารถขอวีซ่าเพื่อการทำงานและอยู่อาศัยในประเทศ และเปิดบริษัทในประเทศได้ โดยขั้นตอนทั้งหมดใช้เวลาประมาณเพียง 10 สัปดาห์ (Start-up Denmark, n.d.) ในขณะที่รัฐบาลฝรั่งเศสก็เริ่มมีโครงการให้วีซ่าแก่ผู้ประกอบการ นักลงทุน และบุคลากรด้านเทคโนโลยี ผ่านทางโครงการ French Tech Visa โดยแบ่งประเภทของผู้สมัครขอวีซ่าออกเป็นสามประเภท ได้แก่ ประเภทผู้ประกอบการเทคโนโลยี ประเภทพนักงานด้านธุรกิจเทคโนโลยี และ นักลงทุนในเทคโนโลยี (French Tech Visa, n.d.) ในกรณีของผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยีสามารถสมัครขอวีซ่าผ่านสามช่องทาง ได้แก่ วิธีแรก การสมัครผ่านโครงการ French Tech Ticket ซึ่งเป็นการให้บริษัทเทคโนโลยีได้สมัครเข้าร่วมโครงการแบบยกทีม โดยสตาร์ทอัพที่เข้าร่วมคัดเลือกจากทั่วโลกจะถูกเลือกเพียง 70 ทีม เพื่อเข้าไปอยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ 41 ศูนย์ เป็นระยะเวลา 12 เดือน โดยแต่ละทีมจะได้รับเงินสนับสนุน 45,000 ยูโร (French Tech Ticket, n.d.) วิธีที่สอง ผู้ประกอบการสามารถเข้าร่วมโครงการแข่งขันสตาร์ทอัพที่จัดขึ้นโดยศูนย์บ่มเพาะธุรกิจและผู้ชนะโครงการสามารถได้รับการพิจารณาวีซ่าในขั้นตอนที่รวดเร็ว วิธีที่สาม ผู้ประกอบการสามารถขอวีซ่าผ่านโครงการ “Passeport Talent” ซึ่งโดยเบื้องต้นรัฐบาลจะมีโควตาในการออกวีซ่าประเภทนี้ประมาณ 10,000 รายต่อปี (พนักงานด้านธุรกิจเทคโนโลยี และ นักลงทุนด้านเทคโนโลยีสามารถขอวีซ่าโครงการนี้ได้เช่นกัน) ในกรณีของผู้มีความสามารถด้านเทคโนโลยี สามารถสมัครเข้าทำงานกับบริษัทสตาร์ทอัพของฝรั่งเศส และจะได้รับการพิจารณาให้ได้รับวีซ่าแบบรวดเร็ว ส่วนนักลงทุนด้านเทคโนโลยีสามารถขอวีซ่าได้ในกรณีที่บริษัทร่วมทุน (Venture Capital) จะมาเปิดสาขาในฝรั่งเศส หรือ ถูกจ้างให้เข้ามาทำงานใน venture capital ของฝรั่งเศส (French Tech Visa, n.d.)

ในส่วนของรัฐบาลไทยได้มีการตอบรับในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นการสร้างนวัตกรรมโดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในปี พ.ศ. 2559 เพื่อตอบรับกับนโยบายประเทศไทย 4.0 โดยมีการเพิ่มหน่วยงานใหม่เข้าไปคือ สำนักงานเศรษฐกิจดิจิทัล มีนโยบายหลักคือ การสร้างบุคลากรคน และการสร้างพื้นที่สำหรับเศรษฐกิจดิจิทัล (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559)

ในกรณีที่มีการวัดผลทางด้านงบประมาณและการสร้างบุคลากรเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล พบว่ารัฐบาลไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเป็นลำดับแรกๆ โดย

กระทรวงศึกษาธิการได้รับงบประมาณถึง 20.3 % หรือกว่า 5 แสนล้านบาท ของ งบประมาณแผ่นดินในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งถือเป็นกระทรวงที่ได้รับงบประมาณมากที่สุด – รองลงมาคือ งบกลาง (14.78%), กระทรวงมหาดไทย (12.64%), กระทรวงกลาโหม (7.64%), และ กระทรวงการคลัง (7.33%) (สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558, น.7-8) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 กระทรวงศึกษา ได้มีนโยบายที่สอดคล้องกับ นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาลโดยการตั้งงบประมาณส่วน หนึ่งในการส่งเสริมความรู้ด้าน เศรษฐกิจดิจิทัล โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมศักยภาพ และ โครงการจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ (สำนักงานงบประมาณ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2559) แม้กระทั่งในส่วนของการให้ทุนการศึกษาต่อ รัฐบาลไทยได้จัดสรรงบประมาณการให้ ทุนการศึกษาในส่วน of กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นจำนวน 108 ทุนในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งปีนั้นจำนวนทุนที่ให้มากที่สุดเมื่อเทียบกับทุนรัฐบาลประเภทอื่นๆ เช่น “ทุน รัฐบาลตามความต้องการของกระทรวง กรม หรือหน่วยงานของรัฐ” ให้ทุนทั้งหมดเพียง 60 ทุน (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2559)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดหลักสูตร “โครงการพัฒนาศักยภาพและ ยกระดับการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวด้วย Digital Marketing” หรือหลักสูตร Digital JAM (Digital JAM, ม.ป.ป.) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่จัดอบรมทั่วประเทศ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแก่ผู้ประกอบการ การจัดโครงการของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการสนับสนุนธุรกิจภาคบริการ นอกจากนี้ ยังมีโครงการที่ กระทรวงร่วมกับบริษัทสื่อสารและโทรคมนาคมอย่าง Advanced Info Service (AIS) ให้ ธุรกิจเทสตาร์ทอัพที่เกี่ยวข้องด้านการบริการนำเอาส่วนลดและสิทธิพิเศษของสตาร์ทอัพ มาให้ประชาชนได้ใช้บริการในช่วงสงกรานต์ ปี พ.ศ. 2559 ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมธุรกิจ เทสตาร์ทอัพด้านการบริการและกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (Techsauce Team, 31 มีนาคม 2559)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติร่วมกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้จัด โครงการ “คูป้องกันนวัตกรรม” คูป้องกันนวัตกรรมถือเป็นการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน โดยตรงแก่ผู้ประกอบการ ที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2557-2559 มีการอนุมัติให้ความช่วยเหลือ ไปแล้วกว่า 195 โครงการ โดยแต่ละโครงการจะได้รับเงินสนับสนุนสูงสุดไม่เกิน 1.5 ล้าน บาท (โครงการคูป้องกันนวัตกรรม, ม.ป.ป.) นอกจากคูป้องกันนวัตกรรมแล้ว สำนักงานส่งเสริม อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ องค์กรมหาชน (SIPA) เป็นอีกหนึ่งองค์กรที่มีการสนับสนุน สตาร์ทอัพ เช่น การจัดการแข่งขันสตาร์ทอัพผ่านโครงการ Thailand Digi Challenge และการจัดกิจกรรม Tech Startup Club ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสตาร์ทอัพแก่ผู้ที่สนใจผ่าน

การ road show (สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ องค์กรมหาชน (SIPA), 2559; สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2560)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หลังจากที่มีการสร้างนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ขึ้นมา มีหลายกระทรวงตอบรับนโยบายของรัฐบาลด้วยการจัดตั้งโครงการเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจเทคโนโลยี และผู้ประกอบการทั่วไปที่มีความประสงค์จะใช้นวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของสถานประกอบการ นอกจากนี้ยังมีนโยบายในการพัฒนากำลังคนเพื่อตอบสนองต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจยุคดิจิทัล แต่การพัฒนาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง การแข่งขันขั้นเต็มรูปแบบกับนวัตกรรมจากประเทศอื่นๆ การใช้วิธีการให้ทุนแบบให้เปล่า การให้ทุนการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ โครงการอบรมระยะสั้น และการจัดการประกวดแข่งขันสตาร์ทอัพ อาจไม่ใช่การพัฒนาวิเศษณ์นวัตกรรมที่ยั่งยืน ปัญหาของการให้ทุนแบบให้เปล่าแก่ผู้ประกอบการคือการขาดการติดตามผลของการให้ทุนในระยะยาว ซึ่งจะทำให้ทราบได้ว่า หลังจากรับเงินสนับสนุนแล้ว สตาร์ทอัพมีอัตราการประสบผลสำเร็จเป็นอย่างไร มีความต้องการที่จะใช้เงินทุนสนับสนุนเพิ่มเติมหรือไม่ หรือต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมอื่นใดจากรัฐบาล และอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้ประกอบการพบคือการเบิกจ่ายทุนมีข้อจำกัดหลายประการ จนในที่สุดการพึ่งพิงเงินทุนของตนเอง หรือการรับเงินสนับสนุนจากภาคเอกชนดูจะเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วกว่า⁶

ประเด็นของการให้ทุนการศึกษาจากรัฐบาลภายใต้ความดูแลของสำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ถึงแม้จะเป็นมติเชิงบวกที่รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ แต่ปัญหาที่พบคือ ความนิยมในการขอเข้ารับทุนรัฐบาลมีน้อยลง เพราะการแข่งขันจากภาคเอกชนในการดึงดูดผู้มีศักยภาพ และสถานประกอบการเอกชนเลือกที่จะให้ทุนการศึกษาแก่บุคลากรของตนเช่นเดียวกับรัฐบาล รวมทั้งรายได้ของการรับราชการนั้นก่อให้เกิดความเสียเปรียบเมื่อเทียบกับภาคเอกชน (วรลักษณ์ ศรีไย, 2556) นอกจากนี้ จากข้อมูลที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ พบว่า ระบบการตรวจสอบการใช้ทุนเป็นเพียงการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนทุนรัฐบาลระหว่างการศึกษาต่อ แต่กลับไม่พบว่ามี การติดตามผลด้านการปฏิบัติงานของนักเรียนทุนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ทำให้รัฐบาลไม่มีข้อมูลที่แท้จริงว่า นักเรียนทุนรัฐบาลได้ใช้ทุนตรงกับสาขาวิชาที่เรียนมาหรือไม่

⁶ Parin Naksen ได้บรรยายไว้ในงาน “กว่าจะเป็น Startup” วันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. ณ The Brick Space – Co-working space ภายใต้การดูแลของอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การให้นักเรียนทุนชุดใช้ทุนโดยการปฏิบัติงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงจะก่อให้เกิดความเสียเปรียบในแง่งบประมาณและระยะเวลาที่ลงทุนไปกับบุคลากร⁷

จากการเก็บข้อมูลพบว่า แนวทางการกระตุ้นทักษะความสามารถด้วยการอบรมระยะสั้นที่รัฐบาลได้จัดอบรมให้แก่ผู้ประกอบการนั้นเป็นลักษณะของการอบรมที่เน้นการบรรยายมากกว่าจะเป็นการปฏิบัติจริง และถึงแม้จะเป็นการอบรมผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรม แต่ผู้ประกอบการส่วนหนึ่งเข้าร่วมกิจกรรมเพราะต้องการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจ ผู้ประกอบการจำนวนมากยังไม่เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างธุรกิจแบบ SMEs และ Startup⁸ นอกจากนี้ผู้ประกอบการหลายรายไม่ได้มีการใช้นวัตกรรม

⁷ ตัวอย่างของทุนที่มีการติดตามข้อมูลของนักเรียนทุนหลังสำเร็จการศึกษา ได้แก่ ทุนจากมูลนิธิอานันทมหิดล โดยเว็บไซต์ <http://www.anandamahidolfoundation.org/th/member> ได้ทำการรวมรายชื่อของผู้ได้รับทุน หน้าที่ ตำแหน่งในปัจจุบัน และความเชี่ยวชาญ/ประเภทสาขาวิชาการที่สนใจ (มูลนิธิอานันทมหิดล ม.ป.ป.) แต่ผู้ได้รับทุนอานันทมหิดล ไม่ได้ผ่านการคัดเลือกตามกระบวนการของสำนักงาน ก.พ. จึงไม่ถือว่าเป็นผู้ได้รับทุนในนามนักเรียนทุนรัฐบาล

⁸ Startup มีความหมายที่แตกต่างไปจาก วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ small and medium-sized enterprises (SMEs) ตรงที่ SMEs นั้นถือเป็นธุรกิจที่ไม่สามารถขยายขอบเขตไปได้โดยไม่จำกัดและถึงแม้ว่าจะทำซ้ำก็ไม่อาจจะกล่าวได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำซ้ำนั้นจะมีคุณภาพที่เท่าเทียมกันทั้งหมด SMEs ตามคำจำกัดความของตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 คือธุรกิจที่มีขนาดของจำนวนจ้างงานที่ไม่เกิน 200 คน อีกหลักเกณฑ์หนึ่งคือจำนวนสินทรัพย์ถาวรของสถานประกอบการมีมูลค่าไม่เกิน 200 ล้านบาท (กรมสรรพากร, ม.ป.ป.) ยกตัวอย่างเช่น ธุรกิจขายซาลาเปา เราจะพบว่าในธุรกิจซาลาเปาสามารถทำซ้ำได้ โดยเจ้าของธุรกิจนี้อาจจะต้องมีโรงงานผลิตซาลาเปา ที่ต้องใช้แรงงานคนในการผสมวัตถุดิบตามสูตรที่ใช้ การขยายตัวของธุรกิจนี้จะทำได้ก็ต่อเมื่อขยายขนาดของโรงงาน เพิ่มกำลังการผลิตโดยการซื้อเครื่องจักรเพิ่ม หรือเพิ่มแรงงานคน แต่เมื่อนึกภาพว่าหากเจ้าของต้องการขยายธุรกิจซาลาเปาไปยัง 50 ประเทศ ซึ่งจุดนี้อาจจะทำให้สถานประกอบการหลุดพ้นไปจากความเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แต่ข้อด้อยคือผู้ประกอบการอาจจะต้องมีการสร้างโรงงานในหลายๆประเทศ ซึ่งอาจจะมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ในสหภาพยุโรปจะมีกฎหมายที่ค่อนข้างเข้มงวดในการนำเข้าผลิตภัณฑ์อาหารและวัตถุดิบทำให้การส่งออก การส่งออกซาลาเปาเป็นลูกๆอาจจะมีการจำกัดมากกว่า เมื่อเทียบกับการเข้าควบคุมกิจการหรือสร้างโรงงานผลิตซาลาเปาในยุโรป แต่ผู้ประกอบการจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงงานหรืออาจต้องใช้สินทรัพย์เป็นจำนวนมากในการเข้าควบคุมกิจการ สรุปว่า การขยายตัวของธุรกิจแบบ SMEs นั้น เมื่อถึงจุดหนึ่งกลับพบว่าธุรกิจมีขีดจำกัดในการขยายตัว เพราะต้องอาศัยทั้งแรงงานที่เพิ่มขึ้น และต้องใช้สินทรัพย์เพิ่มขึ้นเมื่อเกิดการขยายตัวของสถานประกอบการ เมื่อเปรียบเทียบกับบริษัท startup แล้วจะพบว่ามีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในประเด็นของการขยายตัวของธุรกิจ เช่น Instagram ซึ่งจัดเป็น startup ที่มีไว้เพื่อให้คนนำรูปถ่ายมาลงใน application และสามารถตกแต่ง

ในการผลิตสินค้า⁹ อย่างไรก็ดี ยังมีโครงการที่รัฐบาลริเริ่มจัดขึ้นร่วมกับเอกชน คือ โครงการสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการใหม่เชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Startup Ready) ซึ่งถือเป็นโครงการแรกที่รัฐบาลให้การสนับสนุนศูนย์บ่มเพาะธุรกิจเอกชน ระดับ pre-accelerator โดยให้เอกชนเป็นผู้จัดอบรมแก่ผู้มีความสนใจในธุรกิจสตาร์ทอัพ¹⁰ โดยโครงการนี้มีการจัดอบรมตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 เป็นต้นไป โครงการ Startup Ready นี้มีการคัดเลือกผู้สมัครทั่วประเทศ โดยมีผู้ผ่านเข้าอบรมรอบละ 50 ราย ถือเป็นก้าวใหม่ในการร่วมมือกับเอกชนของรัฐบาล เพื่อสร้างความเข้าใจในการทำธุรกิจเทคสตาร์ทอัพอย่างแท้จริง (Startup Ready, ม.ป.ป.) ข้อสังเกตที่พบจากการสำรวจโครงการที่ริเริ่มโดยรัฐบาล พบว่ามักจะเป็นโครงการระดับเริ่มต้นที่อบรมให้แก่ผู้ประกอบการในระยะสั้น คือ ต่ำกว่าสามเดือน หรือโครงการที่รัฐมีการสนับสนุนทางการเงินแบบให้เปล่าในระดับที่ต่ำกว่า 50,000 เหรียญสหรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นการสนับสนุนในระดับเบื่องต้น หรือ pre-seed round¹¹ มีโครงการเดินสายอบรมทั่วประเทศให้แก่ผู้สนใจและผู้ประกอบการแบบระยะสั้น แต่รัฐไม่ได้มีมาตรการรองรับสตาร์ทอัพในระยะหลังจากระยะเริ่มต้น ทำให้ท้ายที่สุดแล้ว

รูปภาพผ่านทาง application Instagram ก่อตั้งขึ้นเมื่อปลายปี 2010 โดย Kevin Systrom และ Mike Krieger ในปี 2017 มีผู้ใช้งาน Instagram แล้วกว่า 500 ล้านคน (Instagram, n.d.) Instagram ถูกซื้อไปโดย Facebook ในราคา 1 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2012 เพียง 1 ปี 6 เดือน ให้หลังจากการกำเนิดของ Instagram โดยในขณะที่ Facebook ซื้อ Instagram ไปนั้นทางบริษัทมีพนักงานอยู่เพียง 13 คน (Shontell, 2013) จะเห็นได้ว่า ข้อแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่าง SMEs และ สตาร์ทอัพ คือ มูลค่าของสตาร์ทอัพไม่ได้แปรผันตรงกับจำนวนของพนักงานเสมอไป ในขณะที่เราไม่สามารถเห็นบริษัทที่มีมูลค่ามากเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทในรูปแบบของ SMEs

⁹ ผู้เขียนได้เข้าไปเป็นหนึ่งในผู้ร่วมกิจกรรมในโครงการพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรมของผู้ประกอบการใหม่ภาคเหนือ จัดโดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) และ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 17-19 ตุลาคม พ.ศ. 2559

¹⁰ Pre-accelerator ในนิยามของโครงการ Startup Ready คือการอบรมในระดับเริ่มต้น สำหรับผู้เริ่มต้นในธุรกิจสตาร์ทอัพ หรือผู้ที่มิไฉ่เดียวในการทำสตาร์ทอัพ โดยหลังจากเข้าร่วมโครงการเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ผู้เข้าร่วมโครงการจะสามารถมีความรู้อย่างคร่าวๆเกี่ยวกับการทำสตาร์ทอัพและสามารถนำแผนธุรกิจของตนเองไปสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพได้ในอนาคต (Startup Ready Team, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มกราคม 2560)

¹¹ ในธุรกิจสตาร์ทอัพ จะมีศัพท์ที่เรียกการระดมทุนเงินที่แตกต่างกันออกไป โดยจะเรียกตามรอบการลงทุน ในระยะแรก จะมีรอบการลงทุนที่เรียกว่า pre-seed round, ถัดมาเป็นรอบ seed-round, series A, series B, series C, โดยในแต่ละรอบจะเป็นการได้รับเงินลงทุนที่เพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเข้าสู่ตลาดหุ้นโดยการขาย IPO ให้แก่นักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ (Ralston, 2016)

สตาร์ทอัพในประเทศไทยจะต้องถูกบริษัทเอกชนต่างชาติเข้าร่วมทุน เช่น กรณีของบริษัทอุ๊คปี้ ที่ให้บริการด้านสื่อบันเทิงในรูปแบบของดิจิทัลได้ประกาศร่วมทุนกับบริษัท Tencent จากประเทศจีน โดย Tencent ได้เข้ามาลงทุนในอุ๊คปี้ราว 19 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (The Momentum, 4 มกราคม 2560) บริษัท Omise ซึ่งเป็นบริษัทด้านฟินเทค (Finance Technology) หรือบริษัทที่สร้างนวัตกรรมทางด้านการเงิน ได้มีผู้ร่วมลงทุนในรอบ Series B เป็นจำนวน 17.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยผู้ลงทุนรายใหญ่คือ SBI Asset Management จากประเทศญี่ปุ่น (Crunchbase, n.d.)

โดยสรุป ปัญหาของโมเดลไทยแลนด์ 4.0 ที่พยายามเน้นสร้างนวัตกรรม แทนเศรษฐกิจแบบ 3.0 ที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก มีหลายประการด้วยกัน ได้แก่ ความไม่พร้อมของรัฐบาลในการผลักดันระบบนิเวศน์ที่ก่อให้เกิดผู้ประกอบการด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีแบบยั่งยืน ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น รัฐบาลส่วนกลางได้ทำหน้าที่ในการส่งผ่านนโยบายไปยังหน่วยงานราชการ โดยแต่ละกระทรวงได้นำนโยบายมาปฏิบัติปรับใช้ แต่เป็นเพียงแค่การสนองต่อนโยบายในระดับเบื้องต้นคือการให้ความรู้ มีการอบรมผู้ประกอบการจริงแต่เป็นเพียงระยะสั้นและไม่ได้ก้าวไปสู่ขั้นตอนการผลิตนวัตกรรม ประการที่สอง เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรก็อยู่ในระดับที่ไม่สามารถก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่โดยไม่ต้องพึ่งพิงเงินทุนจากต่างชาติ การที่รัฐบาลมีเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศด้วยนวัตกรรมภายใน 3-5 ปี จึงไม่สามารถทำได้ภายใต้งบประมาณที่รัฐบาลได้ลงทุนให้แก่สตาร์ทอัพในปัจจุบัน ในกรณีที่เปรียบเทียบกับรัฐบาลสิงคโปร์ ซึ่งรัฐบาลมีการลงทุนหลากหลายประเภทให้แก่สตาร์ทอัพและศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ เช่น รัฐบาลเข้าร่วมลงทุนและถือหุ้นของสตาร์ทอัพภายใต้โครงการ SPRING Startup Enterprise Development Scheme (SPRING SEEDS) ซึ่งรัฐจะมอบเงินให้ในมูลค่าสูงสุดประมาณ 30 ล้านบาทต่อหนึ่งบริษัทสตาร์ทอัพ (เทียบกับประเทศไทย โครงการคูปองนวัตกรรมให้เงินสูงสุด 1.5 ล้านบาท) การให้เงินสนับสนุนแก่ผู้ประกอบการ การให้เงินสนับสนุนแก่ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ และการให้สิทธิพิเศษทางภาษี (Giouw, 2016) ในขณะที่ประเทศไทย รัฐไม่ได้มีการร่วมลงทุนโดยตรงกับสตาร์ทอัพ และ ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจหลักๆได้รับงบประมาณโดยตรงจากบริษัทแม่ซึ่งเป็นบริษัทเอกชน ประการที่สาม ความไม่พร้อมของผู้ประกอบการไทย ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังยึดติดกับการพัฒนาธุรกิจภายใต้รูปแบบ SMEs ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์สตาร์ทอัพที่สามารถเติบโตแบบก้าวกระโดด ประการที่สี่ กฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการลงทุนในธุรกิจสตาร์ทอัพ เช่น ยังไม่มีกฎหมายที่รองรับการระดมทุนแบบ equity crowd funding หรือการระดมทุนผ่านสาธารณะโดยรูปแบบของการเข้าถือหุ้น ในกรณีของสหราชอาณาจักร เว็บไซต์ crowdcube.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่ให้ผู้ประกอบการสามารถระดมทุน

ผ่านสาธารณะ สามารถระดมทุนไปได้ถึง 212 ล้านบาท ให้แก่ 483 บริษัท โดยมีนักลงทุนเข้าร่วมลงทุนถึง 3.4 แสนคนทั้งในสหราชอาณาจักรและจากประเทศอื่นๆ (Crowdcube, n.d.) ส่วนประเทศไทย ผู้ให้บริการด้าน crowdfunding ยังไม่สามารถเปิดให้บริการ equity crowd funding ได้ด้วยข้อจำกัดทางกฎหมาย แต่สามารถเปิดระดมทุนในลักษณะอื่นๆได้ เช่น การรับบริจาคเงินออนไลน์เพื่อนำเงินไปผลิตสินค้าและบริจาคให้แก่ชุมชนยากไร้ นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงมีกฎระเบียบที่จำกัดในการนำสตาร์ทอัพเข้าสู่ตลาดหุ้นเพื่อระดมทุน ในกรณีที่สตาร์ทอัพต้องการเข้าไประดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ MAI จะต้อง มี “ทุนชำระแล้วหลัง IPO ตั้งแต่ 50 ล้านบาทขึ้นไป”¹² ในขณะที่การระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET จะต้อง มี “ทุนชำระแล้วหลัง IPO 300 ล้านบาทขึ้นไป” (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ซึ่งถือว่าเป็นการปรับเกณฑ์มาตรฐานเดิมให้สูงขึ้น ในส่วนของตลาดหลักทรัพย์ MAI จากเดิมที่สามารถมีทุนชำระแล้วหลังจาก IPO เพียง 20 ล้านบาทเป็น 50 ล้านบาท ส่งผลให้การระดมทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์ของสตาร์ทอัพสามารถทำได้ยากขึ้น

3. จากระดับกรรมทางเศรษฐกิจสู่ ภาวะการเมืองไทย 4.0

คำว่า “นวัตกรรม” ไม่ได้ถูกนำไปใช้อธิบายเพียงแค่มิติเศรษฐกิจหรือการผลิตเท่านั้น หากพิจารณามุมมองของการใช้นวัตกรรมทางการเมือง พบว่ามีการใช้คำว่านวัตกรรม กับการเมืองตั้งแต่ปี ค.ศ. 1797 ในงานของ Gillies (1797) ที่มีชื่อว่า Aristotle's Ethics And Politics: Comprising His Practical Philosophy แต่คำว่า political innovation ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในระยะแรก จนกระทั่ง ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา คำว่า political innovation ถึงเริ่มเป็นที่แพร่หลายในงานวิชาการ การใช้คำว่านวัตกรรมทางการเมืองนั้น ไม่ได้มีความหมายเดียวกันกับ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเมือง ตัวอย่างของนวัตกรรมทางการเมือง เช่น นิวซีแลนด์มีนวัตกรรมทางการเมืองในปี ค.ศ. 1950 ซึ่งนวัตกรรมทางการเมืองคือ การล้มเลิกการใช้สถาบันิติบัญญัติ (Scott, 1958) งานเขียนของ Sandford (2004, p.2) ทำให้อนุมานได้ว่า การที่ประชาชนได้เลือกตั้งนายกเทศมนตรีทางตรงในอังกฤษ ซึ่งมีผลมาจากการผ่านกฎหมาย Local Government Act 2000 ถือเป็นนวัตกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่ง คำว่า “นวัตกรรม” แต่เดิมนั้นถูกใช้ไปในการวิเคราะห์การแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างบริษัทเอกชน แต่ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา คำว่า

¹² Initial Public Offering (IPO) คือการขายหุ้นใหม่ครั้งแรกผ่านทางตลาดหลักทรัพย์ให้แก่ักลงทุนทั่วไป (Settrade, 2547)

นวัตกรรมถูกนำมาใช้ในการอธิบายถึงหน่วยงานที่นอกเหนือไปจากองค์กรเอกชน เช่น การอธิบายถึงพัฒนาการของนโยบาย กระบวนการ และเครือข่ายการจัดการปกครอง (Schumpeter, 1934; Kettl, 2002; Kooiman, 2003; Sorensen & Torfing, 2011; Voorberg, Bekkers, & Tummers, 2015; De Vries, Bekkers, & Tummers, 2016 as cited in Bischoff & Christiansen, 2017, p.74) ส่วนคำว่านวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเมืองนั้นไม่ได้ถูกพูดถึงในทางรัฐศาสตร์ ในกรณีนี้ที่ตัดคำว่านวัตกรรมออกไป และใช้คำว่าเทคโนโลยีทางการเมือง พบว่ามีการใช้คำว่าเทคโนโลยีทางการเมือง (political technology) ในงานเขียนวิชาการด้านรัฐศาสตร์ แต่ไม่ได้มีการจำกัดคำนิยามให้ชัดเจนว่าเทคโนโลยีทางการเมืองคืออะไร ซึ่งในกรณีของคำนิยามจะแตกต่างกันอย่างชัดเจน เมื่ออธิบายถึงนิยามของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น Geisler (1999) ได้อธิบายถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์ โดยระบุว่า “เทคโนโลยีทางการแพทย์ คือ อุปกรณ์, เครื่องมือ, ระบบ และเครื่องตรวจวัด ที่ถูกใช้ในคลินิกและการบริหารในการส่งบริการทางสุขภาพ ” จากคำนิยามของ Geisler (1999) ทำให้อนุมานได้ว่าเทคโนโลยีทางการแพทย์คืออุปกรณ์หรือเครื่องมือทางการแพทย์ที่มีการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเพื่อบริการรักษาคนไข้ ตัวอย่างของเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับการบริการรักษามะเร็ง ได้แก่ เครื่องฉายสี ยาเคมี

การตีความหมายของคำว่าเทคโนโลยีทางการเมืองโดยใช้วิธีเลียนแบบจากคำอธิบายของ Geisler (1999) ทำให้สามารถแปลความหมายของเทคโนโลยีทางการเมืองได้ว่า เทคโนโลยีทางการเมืองคืออุปกรณ์หรือเครื่องมือทางการเมืองที่มีการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาโดยมนุษย์เพื่อรักษาและธำรงไว้ซึ่งสภาพทางสังคมการเมืองหรือรัฐ จากนิยามนี้ เทคโนโลยีทางการเมืองในมุมมองของรัฐประชาธิปไตยได้แก่ การเลือกตั้ง, ประชาธิปไตย, ฯลฯ ซึ่งเมื่อรัฐมีการเลือกตั้งขึ้นมาแล้ว เทคโนโลยีทางการเมืองที่มีการทำให้ทันสมัยได้แก่ ระบบการเลือกตั้ง เช่น แต่เดิมเป็นการเลือกตั้งแบบ winner takes all คือ ผู้ที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดจะเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง ก็มีการพัฒนาระบบการเลือกตั้งมาเป็น proportional representation ซึ่งในระบบนี้ไม่ใช่เพียงผู้ชนะคนเดียวเท่านั้นที่จะได้เข้าไปเป็นตัวแทนทางการเมือง แต่จะมีผู้ได้รับเลือกตั้งหลายคนในแต่ละเขตเลือกตั้ง

โดยสรุปแล้ว นวัตกรรมทางการเมือง หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปเป็นรูปแบบใหม่ หรือการยกเลิกรูปแบบทางการเมืองแบบเดิมเพื่อเปลี่ยนเป็นรูปแบบใหม่ ส่วนเทคโนโลยีทางการเมือง คือ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางการเมืองที่มนุษย์ได้คิดค้นขึ้นมา เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสังคมทางการเมืองหรือรัฐ และเมื่อเอาคำว่านวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเมืองมารวมไว้ด้วยกัน จะสามารถแปลความหมายได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ในรูปแบบใหม่ผ่านการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือทางการเมืองเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสังคมทางการเมืองหรือรัฐ การใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเมือง สามารถแบ่งออกได้หลายประเภท ได้แก่ การใช้นวัตกรรมฯ ในช่วงของการหาเสียงเลือกตั้ง, การใช้นวัตกรรมฯ ในการระดมความคิดเห็นของประชาชน, การใช้นวัตกรรมฯ ในการเรียกร้อง หรือ ประท้วงต่อรัฐบาล (หากพบว่ารัฐบาลมีความไม่เป็นธรรม หรือไม่เห็นด้วยกับมติของรัฐบาล), การใช้นวัตกรรมฯ ในการพัฒนาด้านนโยบายสาธารณะ, ฯลฯ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเมืองส่งผลอย่างยิ่งต่อการเมืองไทยในอนาคต บทความชิ้นนี้ ขอยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นและกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะส่งผลให้รัฐบาลจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ได้แก่ การตรวจสอบจากภาคประชาชนแบบ 4.0 และกระบวนการการหาเสียงเลือกตั้งแบบ 4.0

3.1 การตรวจสอบจากภาคประชาชนแบบ 4.0

สยามมีการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ผ่านทางราชกิจจานุเบกษา (ทิพย์ศรีน ภัคธนกุล และทศพล เชี่ยวชาญประพันธ์, 2559, น.6) จากอดีตจะพบว่าภาครัฐมีการขยายขอบเขตในการเผยแพร่ข้อมูลของทางราชการมาอย่างต่อเนื่อง การเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญของภาครัฐรวมไปถึง การเปิดเผยทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2540ข, น.77 อ้างถึงใน ทิพย์ศรีน ภัคธนกุล และทศพล เชี่ยวชาญประพันธ์, 2559, น.10) การเปิดเผยผลการลงคะแนนของสมาชิกรัฐสภา (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2540ข, น.37 อ้างถึงใน ทิพย์ศรีน ภัคธนกุล และทศพล เชี่ยวชาญประพันธ์, 2559, น.10) และการเข้าถึงข้อมูลของราชการผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆของหน่วยงานราชการ (ทิพย์ศรีน ภัคธนกุล และทศพล เชี่ยวชาญประพันธ์, 2559, น.9)

ข้อดีของการเผยแพร่ข้อมูลของทางราชการคือ ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลผ่านเอกสารที่รัฐบาลยินยอมเปิดเผยสู่สาธารณะได้ในระดับหนึ่ง ข้อเสียคือ ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลทราบเท่าที่ทางรัฐบาลยินยอมให้รับรู้ ซึ่งไม่ใช่มีเพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่รัฐบาลปกปิดข้อมูลบางส่วนไม่ให้สาธารณชนรับรู้ ในกรณีของรัฐบาลต่างประเทศ ข้อมูลลับของรัฐบาลได้ถูกเปิดเผยโดย วิกิลีกส์ (WikiLeaks) มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ค.ศ. 2006 เช่น เอกสารที่เกี่ยวกับสงครามอิรักกว่า 400,000 ชิ้น และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสงครามอัฟกานิสถานกว่า 80,000 ชิ้นได้ถูกเปิดเผยสู่สาธารณะ

(Hood, 2011, p.635) Hood (2011, p.635) ได้ให้ความเห็นว่ารัฐบาลจะต้องมีการปรับตัวจากกระบวนการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ โดยการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะจากวิกิลีกส์นี้ ถึงแม้จะก่อให้เกิดความโปร่งใสแต่ก็เป็นการยากที่จะปกปิดข้อมูลด้านความมั่นคงบางอย่างที่ไม่สมควรได้รับการเปิดเผย

ในส่วนของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการผ่านพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ โดยเนื้อหาที่สำคัญจากพระราชบัญญัติ ได้แก่ การเพิ่มโทษในการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ (รวมไปถึงอีเมล) ที่ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้รับสาร มีบทลงโทษแก่ผู้ส่งสารที่ผิด ผู้กระจายข่าวสารที่ผิด และผู้ให้บริการ (เจ้าของเว็บไซต์) ข้อมูลข่าวสารที่เป็นภัยต่อความมั่นคง เศรษฐกิจ ความปลอดภัยของประเทศ และมีบทลงโทษเมื่อข้อมูลที่ผิดนั้นได้สร้างความตระหนกตกใจแก่ประชาชน (ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ฉบับที่...พ.ศ. ..., 2559, น.1) ผลจากการเพิ่มเติมบทลงโทษนี้เอง พบว่าพรบ. คอมพิวเตอร์ฉบับล่าสุดที่มีการเห็นชอบในปี พ.ศ. 2559 ได้ปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และมีเนื้อหาในการครอบคลุมบทลงโทษเป็นไปในลักษณะของการครอบคลุมแบบตาข่าย ทำให้การตรวจสอบภาครัฐผ่านทางวิธีการที่ถูกกฎหมายเป็นไปได้ยากมากขึ้น เช่น ในกรณีที่กำลังกล่าวหาว่ารัฐบาลมีการทุจริตผ่านทางเฟซบุ๊กส่วนตัว ซึ่งแม้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงแต่การกล่าวหาที่ผู้กล่าวหาไม่มีหลักฐานข้อเท็จจริงที่ปรากฏแก่สาธารณะ อันเนื่องมาจากการปิดกั้นการเปิดเผยข้อมูลของรัฐ อาจส่งผลให้ผู้ส่งสารต้องได้รับโทษทางกฎหมาย เมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีบทรัฐธรรมนูญให้ประชาชนได้มี Freedom of speech ตามบทบัญญัติของ First Amendment ระบุเอาไว้ว่า “Congress shall make no law...abridging freedom of speech.” ซึ่งหมายถึง “รัฐสภาต้องไม่มีบทกฎหมาย...ที่ทำการตัดสิทธิ์จากเสรีภาพทางการพูด” (United States Courts, n.d.) ดังนั้นปัญหาที่เกิดจาก freedom of speech จะเป็นปัญหาที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น กรณีการที่มีข่าวที่บิดเบือนจากความเป็นจริงเพื่อมาสนับสนุนหมิ่น หรือ ฮิลลารีในช่วงหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 โดยข่าวที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริงมีการถูกแชร์ไปถึง 38 ล้านครั้งบนเฟซบุ๊ก(Facebook) ช่วงสามเดือนก่อนการเลือกตั้ง (Allcott & Gentzkow, 2017, p.1) ซึ่งการกระจายข่าวสารที่บิดเบือนเช่นนี้ไม่ได้มีผลโดยตรงทางกฎหมาย แต่อาจส่งผลต่อการเลือกตั้งโดยรวม

จากการสำรวจข้อมูลในเบื้องต้น พบว่า ผลจากการเกิดขึ้นของโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) และความนิยมในการใช้เว็บไซต์แบบ 2.0 หรือเว็บไซต์แบบ User Generated Content (UGC) ซึ่งหมายถึงเว็บไซต์ที่ผู้เข้าใช้ร่วมกันสร้าง

เนื้อหาในเว็บไซต์ (ยอด, ม.ป.ป. อ้างถึงใน อศินา พรวิสิน, 2559, น.39) ตัวอย่างเว็บไซต์ 2.0 ได้แก่ pantip.com ส่งผลเกิดกระแสการรวมตัวกันตรวจสอบรัฐบาลได้มากยิ่งขึ้น เช่น หน้าเฟซบุ๊กเพจ “พลเมืองต่อต้าน Single Gateway: Thailand Internet Firewall #opsinglegateway” ได้ทำการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและเปิดเผยข้อมูลการจัดจ้างจัดซื้อของรัฐบาล โดย ณ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 มีผู้ติดตามเพจแล้วกว่า 2 แสนคน ในเพจมีการรับสมัครผู้สนใจเข้าร่วม “สงครามไซเบอร์” โดยมีการสอนการใช้คอมพิวเตอร์โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และถึงแม้จะไม่ได้มีสื่อสารโดยตรงว่าหลักสูตรการเรียนการสอนนี้เป็นไปเพื่อการจรรยาบรรณข้อมูลของรัฐบาล แต่การเผยแพร่ข้อมูลของทางเพจทำให้อนุมานได้ว่าเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนเรียนรู้การจรรยาบรรณข้อมูลลับของรัฐบาล ซึ่งถือเป็นการตรวจสอบรัฐบาลในรูปแบบอารยะขัดขืน

ในอนาคต การปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลจากภาครัฐจะสามารถทำได้ยากมากขึ้น และถึงแม้ว่าจะมีการเพิ่มบทลงโทษผ่าน พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ก็ไม่สามารถส่งผลให้ภาครัฐถูกตรวจสอบจากภาคประชาชนได้น้อยลง ปัญหาการปิดกั้นทางเสรีภาพของประชาชนย้อนแย้งกับโมเดล ประเทศไทย 4.0 ที่ให้การสนับสนุนทางด้านนวัตกรรม ภาครัฐจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสดิจิทัล เพราะถึงแม้ว่าข้อมูลไม่ได้ถูกเปิดเผยโดยพลเมืองเน็ตในประเทศไทย ข้อมูลของรัฐบาลสามารถถูกเปิดเผยได้โดยสื่อต่างประเทศ แอ็กเตอร์ไทยที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศและแอ็กเตอร์ต่างชาติ และเว็บไซต์อย่างวิกิลีกส์ ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลลับของรัฐบาลทั่วโลก ดังนั้น รัฐบาลไทยควรให้โอกาสประชาชนสามารถตรวจสอบภาครัฐและเข้าถึงข้อมูลภาครัฐได้ตามกฎหมาย นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญแก่สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยการปรับลดโทษ หรือยกเลิก พรบ. คอมพิวเตอร์ในประเด็นที่จำกัดสิทธิของประชาชนในการเผยแพร่กระจายข่าวสารข้อมูล และ ยกเลิกการป้องกันการเข้าถึงเว็บไซต์ที่รัฐบาลเห็นว่าเข้าข่ายไม่เหมาะสม

3.2 กระบวนการการหาเสียงเลือกตั้งแบบ 4.0

กระบวนการหาเสียงในรูปแบบดั้งเดิม คือ การหาเสียงแบบที่ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเดินสายพบประชาชน ซึ่งเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า face-to-face political campaign และการขึ้นเวทีปราศรัยหาเสียงข้อเสียของการหาเสียงในรูปแบบนี้คือ ใช้ระยะเวลานาน และมีค่าใช้จ่ายสูง ต่อมา ได้มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการหาเสียง ได้แก่ การใช้การโฆษณาผ่านทางโทรทัศน์และ วิทยุ และภายหลังจากการเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ต ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงมีการหาเสียงผ่านวิธีการออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก, ทวิตเตอร์ และ เว็บไซต์ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ส่วนตัว (blog) หรือ เว็บไซต์ของพรรคการเมืองที่ตนเองสังกัดอยู่

เมื่อพิจารณาจากวิธีการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง Norris (2004, p.3) พบว่าสามารถแบ่งวิวัฒนาการของการหาเสียงเลือกตั้งได้ออกเป็น 3 ยุคหลักๆ ได้แก่ ยุคก่อนสมัยใหม่ (pre-modern) ยุคสมัยใหม่ (modern) และยุคหลังสมัยใหม่ (post-modern) โดยยุคก่อนสมัยใหม่เป็นการหาเสียงโดยเน้นการพบปะประชาชน การหาเสียงยังเป็นเรื่องราวระหว่างตัวบุคคลและท้องถิ่น ยุคสมัยใหม่ มีการใช้โพลเพื่อหยั่งเสียงก่อนเลือกตั้ง องค์กรทางการเมืองอย่างพรรคการเมืองมีการร่วมมือกับบรรดาผู้นำพรรคในส่วนกลาง สื่อที่ใช้เป็นหลักในการหาเสียงได้แก่โทรทัศน์ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครได้ไกลห่างกันออกไป เนื่องมาจากการใช้สื่อสาธารณะ ยุคหลังสมัยใหม่ มีการใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด การโฆษณา การจัดการสื่อ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเทียบเท่ากับนักการเมือง ในยุคนี้อาจจะมีความซับซ้อนและมีอิทธิพลมาก โดยจะมีอิทธิพลไปตั้งแต่ระดับรัฐบาลจนถึงประชาชนระดับล่างสุด โดยในยุคนี้อาจถือว่าเป็นการกลับเข้ามาของการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและนักการเมืองคล้ายกันกับยุคก่อนสมัยใหม่

อย่างไรก็ดี การแบ่งยุคของการหาเสียงเลือกตั้งออกเป็น ยุค pre-modern, modern และ post-modern ของ Norris (2004) ถือว่าค่อนข้างมีปัญหา เพราะเป็นการแบ่งวิธีการหาเสียงเลือกตั้งตามพัฒนาการขององค์กรทางการเมืองแบบประเทศโลกตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งไม่สอดคล้องกับพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางด้านการหาเสียงเลือกตั้งของประเทศที่ไม่ได้อยู่ในซีกโลกตะวันตก ในความเป็นจริงแล้ว วิธีการหาเสียงในประเทศแต่ละประเทศ มีความซับซ้อนแตกต่างกัน และไม่ใช่ว่าในทุกประเทศที่มีพัฒนาการในการหาเสียงที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนแบบ pre-modern, modern, และ post-modern บทความนี้แบ่งวิธีการหาเสียงตามนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น และถึงแม้ว่าจะมีพัฒนาการทางเทคโนโลยีในการหาเสียงเพิ่มขึ้นในรอบหลายทศวรรษที่ผ่านมา การหาเสียงยังมีการผสมผสานกันระหว่างยุค บทความนี้แบ่งการหาเสียงออกเป็นสี่ยุค ได้แก่ ยุค 1.0 ยุคของการหาเสียงด้วยการพบปะประชาชนโดยตรง ซึ่งรวมไปถึงการหาเสียงโดยญาติมิตรของผู้สมัครและหวัะแนน สื่อที่ใช้ในการหาเสียงส่วนใหญ่มักเป็นสื่อที่สามารถจับต้องได้ เช่น แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายหาเสียง หนังสือพิมพ์ นามบัตร ฯลฯ ยุค 2.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออฟไลน์ (วิทยุ และ โทรทัศน์) ยุค 3.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออนไลน์แบบเปิด (เฟสบุ๊ก, อินสตาแกรม, ทวิตเตอร์, และ เว็บไซต์) สื่อออนไลน์แบบเปิด หมายถึง สื่อออนไลน์สาธารณะที่ประชาชนสามารถพบผ่านทางสายตาแม้ไม่ได้เป็นผู้เลือกที่จะบริโภคสื่อ นั้น สื่อออนไลน์แบบเปิดมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบครอบคลุมเป็นตาข่าย ลักษณะของสื่อในยุคนี้นักเป็นเว็บ 2.0 คือ ผู้ใช้บริการสามารถแสดงข้อคิดเห็นลงในสื่อ ถือเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้ให้บริการและ

ผู้ใช้บริการ¹³ เช่น แสดงข้อคิดเห็นในเฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ และ ในหลายๆ เว็บไซต์ โดยเฉพาะ เว็บไซต์ข่าว ผู้ใช้บริการสามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็นได้โดยตรง ยุค 4.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออนไลน์แบบปิด หมายถึง สื่อออนไลน์ที่ผู้ใช้บริการต้องทำการเลือกใช้บริการโดยตรงถึงจะสามารถเข้าไปใช้บริการได้ สื่อเหล่านี้เป็นสื่อออนไลน์ที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น พอดคาสท์ (podcast) หรือรายการวิทยุออนไลน์ที่สามารถฟังย้อนหลังได้ผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์ เช่น แอปพลิเคชัน podcasts สำหรับผู้ใช้ iPhone และ แอปพลิเคชัน SoundCloud ที่ผู้บริโภคร้องต้องการดาวน์โหลดเพื่อใช้บริการ ต้องเลือกสถานีวิทยุ หรือ station/channel เพื่อฟังรายการ โฮโลแกรม (Hologram) หรือภาพเสมือนสามมิติ เป็นการฉายภาพเสมือนที่สามารถเคลื่อนไหวได้ โดยการฉายโฮโลแกรม มีการเลือกสถานที่ฉายได้ในหลายจุด ผู้เลือกรับสารสามารถเดินทางไปยังจุดที่มีการฉายโฮโลแกรมเพื่อรับฟังสารจากผู้ส่งสาร จะเห็นได้ว่าสื่อออนไลน์แบบปิดมีความแตกต่างจากสื่อออนไลน์แบบเปิดอย่างชัดเจน เช่นในกรณีของเฟสบุ๊ก ถึงแม้ผู้รับสารไม่ได้มีความต้องการที่จะบริโภคข่าวสารนั้นๆ ออนไลน์ แต่เพราะเพื่อนในเฟสบุ๊กได้กดถูกใจหรือกดแชร์ข่าวสารเข้ามาในหน้าเฟสบุ๊กของตนเอง ส่งผลให้ผู้รับสารที่เป็นเพื่อนกัน กับ คน ส่ง สาร ได้ เห็น ข่าว หรือ ข้อ ความ ที่ กด แชร์ ในขณะที่ การ ฟัง พอดคาสท์เป็นเรื่องส่วนบุคคล โดยผู้รับสารสามารถเลือกรับฟังเฉพาะสถานีหรือเฉพาะตอน (episode) ของวิทยุออนไลน์ที่ตนเองต้องการฟัง ไม่ได้เป็นการถูกบังคับให้บริโภคสื่ออย่างไม่เต็มใจ

ทั้งนี้วิธีการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งมักประกอบไปด้วยการหาเสียงทุกรูปแบบตั้งแต่การปราศรัย การลงพื้นที่พบปะประชาชน การใช้สื่อออฟไลน์และออนไลน์ แต่การแบ่งยุคของการหาเสียงเป็นไปเพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของวิธีการหาเสียงจากที่เคยมีจำกัดจนกระทั่งมีวิธีการหาเสียงที่หลากหลายที่ทำให้ผู้สมัครสามารถเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ในวงกว้างมากขึ้นและเฉพาะเจาะจงมากขึ้นภายในระยะเวลาของการหาเสียงที่มีอย่างจำกัด

ประเทศไทยในปัจจุบันไม่มีการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นถูกยกเลิกโดยคณะรักษาความมั่นคงแห่งชาติ (คสช.) มีผลตั้งแต่วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 เป็นต้นไป (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ ๑๖, 2558, น.48) ดังนั้น การศึกษาวิธีการหาเสียงเลือกตั้งในประเทศไทยสามารถศึกษาได้ในช่วงก่อนรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557 จากงานวิชาการที่มีการทำวิจัยเก็บข้อมูลก่อนการรัฐประหาร

¹³ อ้างถึงใน อธิชา พรหมสิน, 2559, น.39

พ.ศ. 2557 พบว่า ถ้าเป็นการหาเสียงแบบถูกกฎหมาย นักการเมืองในประเทศไทยมักเน้นการหาเสียงไปที่ การพบปะประชาชน และการปราศรัยเป็นหลัก กรวิทย์ (2555, น.112-113) ได้ทำการเก็บข้อมูลนักการเมืองในจังหวัดกระบี่ พบว่านักการเมืองกระบี่นิยมการหาเสียงโดยใช้วิธีการพบปะประชาชน และเน้นไปที่ความสม่ำเสมอในการพบปะประชาชน ส่วนจังหวัดสงขลานั้นนักการเมืองนิยมพบปะประชาชนเช่นกัน แต่ก็มีกรณีเน้นไปที่การหาเสียงโดยการปราศรัย (ภิญโญ, 2549 อ้างถึงใน กรวิทย์, 2555, น.113) นอกจากนี้ ยังมีการหาเสียงโดยผ่านเครือข่ายและเพื่อนฝูงเป็นผู้ช่วยหาเสียงให้ การหาเสียงผ่านห้วคะแนนและเครือข่ายที่นักการเมืองมี (สุเชาว์ มีหนองหว้า และกิตติรัตน์ สืบพันธ์, 2549, น.50, 54, 76) ในจังหวัดนครปฐม ผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายไชยา สะสมทรัพย์ มีการใช้สื่อในการหาเสียงเช่น การใช้แผ่นป้ายหาเสียง เอกสารแนะนำตัวผู้สมัคร และมีการใช้พาหนะเคลื่อนที่เพื่อหาเสียง (สมเดช นิลพันธุ์, 2556, น.85) สิ่งที่น่าสนใจคือ งานเขียนเชิงวิชาการที่ได้กล่าวถึงมาข้างต้น พบว่านักการเมืองในประเทศไทยมีลักษณะการหาเสียงที่คล้ายๆกัน คือ การหาเสียงโดยเน้นไปที่การพบปะประชาชน และการหาเสียงปราศรัย มีการอ้างอิงถึงการใช้อีเมลออนไลน์ แต่ไม่มีงานวิจัยชิ้นไหนมีการอ้างอิงถึงการใช้อีเมลออนไลน์ ถึงแม้ว่างานเขียนเหล่านี้จะตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2555-2556 ซึ่งเป็นช่วงที่อินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในประเทศไทยก็ตาม Chanintorn (2015) ได้ทำการเก็บข้อมูลการเลือกตั้งระดับจังหวัดระหว่างปี พ.ศ. 2555-2556 โดยเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดที่ใช้สื่อสมมติว่า จังหวัดดาวในภาคเหนือ และ จังหวัดโนราห์บุรีในภาคใต้ พบว่านอกจากวิธีการพบปะประชาชน และการปราศรัยแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งยังมีการใช้สื่อทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ในการหาเสียง เช่น ผู้สมัครทั้งสองจังหวัดมีการใช้ เฟสบุ๊ก เป็นสื่อในการหาเสียงเลือกตั้ง ในขณะที่จังหวัดโนราห์บุรี ผู้สมัครมีการใช้ อินสตาแกรม เป็นสื่อในการหาเสียง พร้อมๆกันกับการหาเสียงแบบดั้งเดิม โดยภายในระยะเวลาเพียงหนึ่งเดือน ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากจังหวัดโนราห์บุรีมีผู้ติดตามทางเฟสบุ๊กมากกว่า 10,000 คน และมีผู้ติดตามทางอินสตาแกรมราว 1,000 คน ส่วนผู้สมัครจากจังหวัดดาวมีผู้เข้าเยี่ยมชมเฟสบุ๊กคร่าว 60,000 คน ในช่วงของการเลือกตั้ง

วิธีการหาเสียงในรูปแบบที่ถูกกฎหมายของประเทศไทยนั้น ถือว่ามีการเริ่มหาเสียงโดยการใช้สื่อออนไลน์เป็นระยะเวลาน้อยกว่า 10 ปี ข้อมูลที่มีการระบุโดย Chanintorn (2015) พบว่า จากการเก็บข้อมูลของสองจังหวัด ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีการใช้อีเมลออนไลน์ในการหาเสียง คือ เฟสบุ๊ก เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 และในอนาคตมีแนวโน้มว่านักการเมืองจะใช้วิธีการหาเสียงผ่านทางสื่อออนไลน์มากขึ้น ในปัจจุบัน นักการเมืองไทยยังไม่มีการหาเสียงผ่านทางสื่อออนไลน์แบบปิดซึ่งในอนาคตคาดการณ์ว่านักการเมืองไทยและ

พรรคการเมืองจะมีการใช้สื่อออนไลน์แบบปิดในระหว่างการหาเสียงและช่วงนอกเวลาการหาเสียง เพื่อเป็นการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองให้ผู้สนับสนุนได้ติดตามโดยถือเป็นการผนึกมวลชนและขยายฐานเสียง ในปัจจุบัน การใช้สื่อออนไลน์แบบปิดได้ถูกริเริ่มนำมาใช้ในต่างประเทศในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง ในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงการหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2016 พบว่าเริ่มมีการหาเสียงโดยการใช้ พอดคาสท์ เช่น ในกรณีของนาง Hillary Clinton มีผู้สนับสนุนพรรคเดโมแครตสร้างพอดคาสท์ให้กับเธอในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง โดยพอดคาสท์ มีชื่อว่า “With Her” ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศส ผู้สมัครรับเลือกตั้งชิงตำแหน่งประธานาธิบดี Jean-Luc Melenchon มีการใช้โฮโลแกรม (Hologram) ในการหาเสียง สามารถทำให้ไปปรากฏตัวได้ในหลายสถานที่ และหาเสียงในเวทีขนาดใหญ่หลายเวทีได้ในเวลาเดียวกัน (The Telegraph, 6 February, 2017)

ในอนาคต นักการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งตลอดจนพรรคการเมืองที่ต้องลงแข่งขันในสนามเลือกตั้งควรมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนผ่านทางด้านนวัตกรรมเทคโนโลยี การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีสมัยใหม่จะส่งผลกระทบต่อ นักการเมืองและกลุ่มการเมืองที่ยังยึดติดกับประเพณีการหาเสียงในรูปแบบเดิมที่ไม่สามารถเข้าถึงมวลชนได้มากไปกว่าการใช้เครือข่ายออนไลน์ ดังนั้น การหาเสียงในอนาคตสามารถทำได้โดยครอบคลุมไปยังผู้รับสารได้เป็นจำนวนมากขึ้นโดยใช้ระยะเวลาอันน้อยลงซึ่งจะทำให้ นักการเมืองผู้ใช้วิธีการหาเสียงผ่านเทคโนโลยีเหล่านี้มีความได้เปรียบนักการเมืองที่ยึดติดวิธีการหาเสียงแบบ 1.0 และ 2.0 แต่ในขณะเดียวกันการหาเสียงในรูปแบบ 1.0 และ 2.0 ยังคงมีความสำคัญอยู่ เพราะผู้รับสารเป็นกลุ่มคนที่ยังนิยมการบริโภคสื่อแบบเดิม แต่ในอนาคตความสำคัญของการหาเสียงแบบดั้งเดิมจะลดน้อยลงเพราะการเจริญเติบโตของเยาวชนที่มีการรับรู้ข้อมูลสื่อสารผ่านทางโซเชียลมีเดียแทนที่การสื่อสารรูปแบบเดิมมีจำนวนเพิ่มขึ้นและจะเข้ามาแทนที่ผู้บริโภคสื่อแบบดั้งเดิม รูปแบบของการหาเสียงในอนาคตจะมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เช่น ในอนาคต อาชีพหวัคเคแนอาจถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ซึ่งจะสามารถช่วยนักการเมืองหาเสียงเลือกตั้งโดยการแจกใบปลิวแนะนำตัว คิดแผนการหาเสียงเลือกตั้ง และแม้กระทั่งช่วยแจกเงินเพื่อซื้อเสียง ทำให้นักการเมืองและผู้ที่ต้องการเข้ามาในวงการการเมืองจะต้องเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4. สรุป

การเปลี่ยนผ่านจากการเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจประเภทอุตสาหกรรมหนักไปสู่การสร้างนวัตกรรมตามนโยบายของรัฐในรูปแบบโมเดลเศรษฐกิจประเทศไทย 4.0 นั้น ถือเป็นการออกนโยบายตามกระแสหลักของเศรษฐกิจโลกที่เน้นการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีเป็นสินค้าส่งออกอย่างกลุ่มประเทศโลกตะวันตก เช่น ฝรั่งเศส แคนาดา และ เดนมาร์กที่มีการออกนโยบายเพื่อดึงดูดบุคคลผู้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมเข้ามาเป็นประชากรของประเทศ หรือในเอเชียที่รัฐบาลประเทศสิงคโปร์ให้เงินทุนแก่บริษัทสตาร์ทอัพแบบให้เปล่าและร่วมลงทุนเป็นหนึ่งในผู้ถือหุ้นสตาร์ทอัพ

แนวทางการพัฒนาประเทศเพื่อที่จะก้าวข้ามผ่านกับดักรัฐที่มีรายได้ปานกลางตามคำนิยามของธนาคารโลก ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยการที่รัฐบาลไทยเดินหน้าผ่านโมเดลเศรษฐกิจ 4.0 มีการให้เงินทุนเบื้องต้นแก่สตาร์ทอัพ ทำให้กระทรวงและหน่วยงานภายใต้การดูแลของรัฐต่างก็ใช้จ่ายงบประมาณเพื่อจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนผู้ประกอบการ การสร้างบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีผ่านการอบรม และการจัดประกวดแข่งขันเกี่ยวกับด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดี พบว่าการสนับสนุนของรัฐบาลไทยนั้น ถือเป็นการสนับสนุนแบบเบื้องต้นที่ไม่ได้เน้นไปที่การพัฒนาผู้ประกอบการด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีแบบยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากโครงการสนับสนุนผู้ประกอบการที่ถึงแม้จะมีจำนวนหลายโครงการที่จัดอบรมในลักษณะกระจายกันไปในแต่ละหน่วยงาน แต่การอบรมมักเป็นการอบรมระยะสั้น และยังไม่ได้มีการติดตามผลสัมฤทธิ์ของการอบรม นอกจากการอบรมที่มีลักษณะเป็นการอบรมระยะสั้นที่มีระยะไม่เกินกว่าสามเดือน งบประมาณสนับสนุนสตาร์ทอัพรายบริษัทหรืองบประมาณสนับสนุนผู้ประกอบการรายบุคคล ยังถือเป็นปริมาณที่น้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ทำให้เกิดคำถามว่า ในระยะเวลาดังทศวรรษต่อจากนี้ตามเป้าหมายที่รัฐบาลไทยได้วางเอาไว้ว่า ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม สามารถเป็นจริงได้หรือไม่ เมื่อเทียบกับงบประมาณการสนับสนุนที่น้อยและการพัฒนาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญไม่ได้มีความต่อเนื่องในระยะยาว นอกจากนี้กฎหมายของประเทศไทยยังไม่ได้มีการสนับสนุนในการขยายนิเวศน์นวัตกรรมเทคโนโลยี เช่น การไม่มีกฎหมายรองรับในการระดมทุนของบริษัทสตาร์ทอัพในตลาดแรก และข้อจำกัดในการนำเอาสตาร์ทอัพเข้าไประดมทุนในตลาดหุ้นที่มีการเปลี่ยนกฎเกณฑ์เรื่องของการเพิ่มทุนชำระ ในส่วนของการระดมเอาบุคลากรต่างชาติที่มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาอาศัยและทำธุรกิจในประเทศไทย รัฐบาลไทยไม่ได้มีการสนับสนุนในประเด็นนี้อย่างชัดเจน

นอกจากประเด็นทางด้านเศรษฐกิจแล้ว การเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญทางด้านการเมืองอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ประเด็นทางด้านการเมืองที่ถูกเปลี่ยนแปลงคือ การเมืองภาคประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรเอกชนโดยการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ การปกปิดข้อมูลของรัฐบาลสามารถทำได้ยากยิ่งขึ้น เทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งผลให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้มากขึ้น การเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางโซเชียลมีเดีย ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ในขณะที่ประเทศไทยสิ่งที่น่าจับตามอง คือ การสวนทางของการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อก้าวไปสู่ยุค 4.0 แต่มีการควบคุมการแสดงออกทางความคิดเห็นของประชาชนผ่าน พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ ซึ่งการปิดกั้นการแสดงออกทางด้านการเมืองอาจส่งผลให้เกิดความย้อนแย้งทางด้านการพัฒนา กล่าวคือ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจไม่สอดคล้องไปในทางเดียวกันกับการพัฒนาทางการเมือง และด้วยข้อจำกัดทางด้านเสรีภาพของการแสดงออกของประชาชนและสื่อในประเทศไทย ย่อมไม่ส่งผลดีต่อการดึงดูดนักลงทุนและบุคคลผู้มีศักยภาพสูงเข้ามาในประเทศไทยและอาจส่งผลกระทบในรูปแบบของลูกโซ่ คือ ปัญหาทางด้านการเมืองก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองประการถัดไปคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิธีการหาเสียงการเลือกตั้ง บทความนี้แบ่งวิธีการหาเสียงเลือกตั้งออกเป็นสี่ยุค คือ ยุค 1.0 ยุคของการหาเสียงด้วยการพบปะประชาชนโดยตรง ยุค 2.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออฟไลน์ ยุค 3.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออนไลน์แบบเปิด และ ยุค 4.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออนไลน์แบบปิด ซึ่งเป็นการแบ่งยุคของการหาเสียงเลือกตั้งตามการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยี

นโยบายประเทศไทย 4.0 ถือนโยบายที่ได้รับผลกระทบมาจากปัจจัยภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงของระบบโลกที่มีการเข้ามาของนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจพื้นฐาน รัฐบาลไทยมีหน้าที่ในการผลักดันการสร้างระบบนิเวศน์นวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ยั่งยืน โดยต้องวางเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว คือ มากกว่า 3-5 ปี ซึ่งเป็นเป้าหมายเดิมที่ตั้งเอาไว้ เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศสามารถพัฒนาและแข่งขันในระดับสากลได้ โดยไม่ถูกทิ้งไว้ให้กลายเป็นประเทศที่เน้นการบริโภคนวัตกรรมเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และกลายเป็นประเทศที่เป็นเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจแบบนวัตกรรมเทคโนโลยีไปในที่สุด การพัฒนาแบบการวางเป้าหมายระยะยาว จำเป็นต้องมีการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาและวิจัยร่วมกับองค์กรเอกชนทั้งของประเทศไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะอย่าง

ยังรัฐต้องเป็นผู้นำในการพัฒนา ส่งเสริม และลงทุนในเทคโนโลยีโดยเน้นเป้าหมายไปที่การพัฒนาแบบยั่งยืน

ยังมีอีกหลายประเด็นที่บทความนี้ไม่ได้กล่าวถึง ได้แก่ ความเป็นไปได้ของการแข่งขันของสตาร์ทอัพไทยเมื่อเปรียบเทียบกับสตาร์ทอัพในเอเชียและโลก ปัญหาของการขยายตัวของจำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยที่จะส่งผลกระทบต่อการแข่งขันในระดับโลก เพราะจำนวนประชากรวัยแรงงานเริ่มลดลงเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ปัญหาของงานที่กำลังจะถูกแทนที่ด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยี ส่งผลให้แรงงานส่วนหนึ่งไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคตได้ ประเด็นทางการเมืองอีกประการหนึ่งคือ การซื้อเสียงในรูปแบบ 4.0 ซึ่งจะเข้ามาแทนที่การซื้อเสียงในรูปแบบเดิม ทั้งนี้ผลกระทบของนโยบาย 4.0 สามารถถูกอธิบายเพิ่มเติมได้ในหลากหลายมิติ นอกเหนือไปจากด้านเศรษฐกิจและการเมือง เพราะความสำคัญของนวัตกรรมและเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อโลกทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมสรรพากร. (ม.ป.ป.). *ลักษณะของ SMEs*. ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.rd.go.th/publish/38056.0.html>.
- กรวิทย์ เกษกลาง. (2555). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดกระบี่*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2559). *ข่าวกระทรวง*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.mict.go.th/view/1/%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%87%E0%B8%AF/2077>.
- ไชรทัส "ประเทศไทย 4.0" สร้างเศรษฐกิจใหม่ ก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง. (2559, 2 พฤษภาคม). *หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ*. ค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.thairath.co.th/content/613903>.
- โครงการคูปองนวัตกรรม. (ม.ป.ป.). *สนช. ประกาศอนุมัติโครงการคูปองนวัตกรรมฯ ระยะ 2 เพิ่มเติมเดือน ก.ค. 2559 อนุมัติโครงการแล้วรวมทั้งสิ้น 195 โครงการ วงเงินกว่า 165.7 ล้านบาท*. ค้นเมื่อ 27 มกราคม พ.ศ. 2560, จาก <http://coupon.nia.or.th/index.php/news/detail/44>.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). บริษัทที่มีการประกอบธุรกิจเป็นการทั่วไป (Common Shares). ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.set.or.th/th/regulations/simplified_regulations/common_shares_p1.html?printable=true.

ทิพย์ศรีน ภัคธนกุล และ ทศพล เขียวชาญประพันธ์. (2559). การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลแบบเปิด: นวัตกรรมกรรมการบริหารราชการแผ่นดินยุคดิจิทัลของประเทศไทย. ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 18 ประจำปี 2559 เต็มชีวิต คืบชีวา ประชาธิปไตย. (น.99-123). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า,

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2550). รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2549. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/econ_annual06.pdf.

_____. (2551). รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2550. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/full_2550.pdf.

_____. (2552). รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2551. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/annual_51.pdf.

_____. (2553). รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2552. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/annual_52.pdf.

_____. (2554). ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2553 (ฉบับเต็ม). ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/AnnualReport_T53.pdf.

_____. (2555). ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2554. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/annual_Y54_T.pdf.

_____. (2556). ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2555. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/annual_Y55_T.pdf.

- _____. (2557). *ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2556*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/Annual_Y56_T.pdf.
- _____. (2558). *ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2557*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/annual_Y57_T.pdf.
- _____. (2559). *ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2558*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/Annual_Y58_T.pdf.
- พลเมืองต่อต้าน *Single Gateway: Thailand Internet Firewall #opsinglegateway*. (2560). ค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.facebook.com/OpSingleGateway/?hc_ref=PAGES_TIMELINE&fref=nf.
- มูลนิธิอานันทมหิดล. (ม.ป.ป.). *รายชื่อทั้งหมด*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.anandamahidolfoundation.org/th/member>.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). *คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑/๒๕๕๗ เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_ncpo/ncpo-head-order6-2560.pdf.
- _____. (2560). *พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐*. ค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2560, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/010/24.PDF>.
- วรลักษณ์ ศรีโย. (2556). *คนแห่ลงทุนก.พ.น้อยลงกว่าเดิม เน้นสาขา'อาชีวกรรม-ภัยพิบัติ' ชี้สมองไหลน้อยแม้ค่าตอบแทนต่ำ*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.tcijthai.com/news/2013/02/scoop/1984>.
- วรวิสุทธิ์ ภิญญูยาง และ วรมน ดำรงศิลป์สกุล. (2558). *Startup ideas!! ไม่เริ่มคิดใหม่ก็ได้เงินได้ไกลเท่าเดิม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิชาญ ชัยอ่อน. (2559). *Academic Focus ประเทศไทย 4.0*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/493129>.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *ประเทศไทย 4.0 โมเดลการพัฒนาประเทศ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.ftpi.or.th/2016/9835>.

- สมเดช นิลพันธุ์. (2556). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดนครปฐม*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). *เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ ๔ งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- สำนักงบประมาณของรัฐบาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *สถิติข้อมูล งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). *ทุนรัฐบาลฯ ประจำปี 2560 (ทุนบุคคลทั่วไประดับปริญญา)*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://scholar.ocsc.go.th/Main/FrmAnnounce.aspx?TestTypeId=iep%2frNifLH0%3d&Year=qbGV1RDISO0%3d&PeriodNo=iep%2frNifLH0%3d&lpS=nVluoORAK%2b8%3d>.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). *ถาม-ตอบ*. ค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.nia.or.th/spring/index.php?page=faq>.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2560). *สนง.ส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล จัดกิจกรรมเปิดตัว Tech Startup Club*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.depa.or.th/th/newsA7-tech-startup-club>.
- สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ องค์การมหาชน (SIPA). (2559). *หลักเกณฑ์การคัดเลือกผลงาน Tech Startup “Thailand Digi Challenge 2016”*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://wusp.wu.ac.th/wp-content/uploads/2016/09/Thailanddigichallenge-Project.pdf>.
- สุเชาว์ นีหนองหว้า และ กิติรัตน์ สีหพันธ์. (2549). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- อศินา พรวิสิน. (2559). *วิถีสตาร์ทอัพ: ถอดบทเรียนและความสำเร็จจิสตาร์ทอัพไทย*. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- Digital JAM. (ม.ป.ป.). *หลักสูตร Digital JAM*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.facebook.com/pg/DigitalJAM.MOTS/about/?ref=page_internal.

- Settrade. (2547). *หุ้นไอพีโอคืออะไร*. ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก http://www.settrade.com/brokerpage/IPO/StaticPage/Education/frame_center_ipo.html.
- Startup Ready. (ม.ป.ป.). *Thailand's First Government-Backed Startup Pre-Accelerator*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.thestartupready.com/>.
- Techsauce Team. (2559). *กระทรวงการท่องเที่ยวฯ จับมือ 10 Travel Tech Startup จากโครงการเอไอเอส มอบของขวัญช่วงสงกรานต์*. ค้นเมื่อ 14 มกราคม พ.ศ. 2560, จาก <https://techsauce.co/startup/10-travel-tech-startup-ministry-of-tourism-ais/>.
- The Momentum. (2560). *Tencent ร่วมทุน Ookbee 19 ล้าน USD รับปี 60 เจาะตลาดมัลติมีเดียคอนเทนต์ UGC ใหญ่สุดในอาเซียน*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://themomentum.co/successful-feature-tencent-joint-ookbee-for-user-generated-content>.

ภาษาอังกฤษ

- Allcott, Hunt and Matthew Gentzkow. (2017). *Social Media and Fake News in the 2016 Election* (No. w23089). National Bureau of Economic Research.
- Berger, Thor, Chinchih Chen, and Frey, Carl Benedikt. (2017). *Drivers of Disruption? Estimating the Uber Effect*. Retrieved February 18, 2017, from http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/Uber_Drivers_of_Disruption.pdf.
- Bischoff, Carina and Christiansen, Flemming Juul. (2017). Political Parties and Innovation. *Public Management Review*, 19 (1), 74-89.
- Chanintorn Pensute. (2015). *Candidates, Vote-Canvassers, and Voters in Thai Provincial Administrative Organisation Elections*. PhD thesis, University of Leeds.
- Crowdcube. (n.d.). *Overview*. Retrieved February 18, 2017, from <https://www.crowdcube.com/infographic>.

- _____. (n.d.). *Omise*. Retrieved February 18, 2017, from <https://www.crunchbase.com/organization/omise-co-ltd#/entity>.
- Davis, Joe C. and Gonzalez, Jorge G. (2003). Scholarly Journal Articles about the Asian Tiger Economies: Authors, Journals and Research Fields, 1986–2001. *Asian - Pacific Economic Literature*, 17 (2), 51-61.
- Dutta, Soumitra, Lanvin, Bruno, and Wunsch-Vincent, Sacha. (2016). *The Global Innovation Index 2016: Winning with Global Innovation*. Cornell University, INSEAD and WIPO, Geneva.
- Felipe, Jesus. (2012). *Tracking the Middle-Income Trap: What is It, Who is in It, and Why? Part 1*. ADB Economics Working Paper Series No. 306.
- French Tech Ticket. (n.d.). *The French Tech Ticket Program*. Retrieved February 14, 2017, from <http://www.frenchtechticket.com/>.
- French Tech Visa. (n.d.). *What is the French Tech VISA?* Retrieved February 14, 2017, from <http://visa.lafrenchtech.com/>.
- Geisler, Eliezer. (1999). Multiple-Perspectives Model of Medical Technology. *Health Care Management Review*, 24 (3), 55-63.
- Gillies, John. (1797). *Aristotle's Ethics and Politics Comprising His Practical Philosophy*. London: Printed for A. Strahan, T. Cadell and W. Davies.
- Giouw, Jolie. (2016). *Funding Startups in Singapore*. Retrieved February 14, 2017, from <https://www.techinasia.com/talk/newfunding-startups-singapore>.
- Government of Canada. (2016). *Determine Your Eligibility – Start-up Visa*. Retrieved February 1, 2017, from <http://www.cic.gc.ca/english/immigrate/business/start-up/eligibility.asp?expand=ownership-req#ownership-req>.
- Government of the Netherlands. (n.d.). *The Government Supports Entrepreneurs*. Retrieved February 1, 2017, from <https://www.government.nl/topics/enterprise-and-innovation/contents/the-government-supports-entrepreneurs>.
- Hood, Christopher. (2011). From FOI World to WikiLeaks World: A New Chapter in the Transparency Story?. *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, 24 (4), 635-638.

- Instagram. (n.d.). *About Us*. Retrieved January 1, 2017, from <https://www.instagram.com/about/us/>.
- Konrad, Alex. (2016). *Uber Raises \$3.5 Billion from Saudi Sovereign Wealth Fund, Keeps \$62.5 Billion Valuation*. Retrieved January 1, 2017, from <https://www.forbes.com/sites/alexkonrad/2016/06/01/uber-raises-3-5-billion-from-saudi-sovereign-fund-at-62-5-billion-valuation/#58aabd9e78d9>.
- London's anti-Uber taxi protest brings traffic to standstill. (2014). *BBC News*. Retrieved January 1, 2017, from <http://www.bbc.com/news/uk-england-london-27799938>.
- Norris, Pippa. (2004). The Evolution of Election Campaigns: Eroding political engagement? Paper for the conference on *Political Communications in the 21st Century*, St Margaret's College, University of Otago, New Zealand, January 2004.
- Peerasit Patanakul and Pinto, Jeffrey K.. (2014). Examining the Roles of Government Policy on Innovation. *The Journal of High Technology Management Research*, 25 (2), 97-107.
- Protesters occupy Airbnb HQ ahead of housing affordability vote. (2015). *The Guardian*. Retrieved January 1, 2017, from <https://www.theguardian.com/us-news/2015/nov/02/airbnb-san-francisco-headquarters-occupied-housing-protesters>.
- Ralston, Geoff. (2016). *A Guide to Seed Fundraising*. Retrieved January 1, 2017, from <https://blog.ycombinator.com/how-to-raise-a-seed-round/>.
- Rosoff, Matt. (2016). *Airbnb is now worth \$30 billion*. Retrieved January 1, 2017, from <http://www.businessinsider.com/airbnb-raises-850-million-at-30-billion-valuation-2016-8>.
- Sandford, Mark. (2004). Elected Mayors I: Political Innovation, Electoral Systems and Revitalising Democracy. *Local Government Studies*, 30 (1), 1-21.
- Sarel, Michael. (1996). *Growth in East Asia: What we can and what we cannot infer* (Vol. 1). International Monetary Fund.

- Scott, K. J. (1958). New Zealand's Political Traditions. *Journal of the Royal Society of Arts*, 106 (5021), 354-366.
- Shontell, Alyson. (2013). *How Instagram Co-Founder Kevin Systrom Spent His Year After The \$1 Billion Facebook Acquisition*. Retrieved January 1, 2017, from <http://www.businessinsider.com/its-been-1-year-since-facebook-bought-instagram-for-1-billion-heres-how-co-founder-kevin-systrom-spent-it-2013-5>.
- Start-up Denmark. (n.d.). *About*. Retrieved February 18, 2017, from <http://www.startupdenmark.info/about-us/>.
- The World Bank. (n.d.-a). *GDP (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=TH&view=chart>.
- _____. (n.d.-b). *GNI per capita, Atlas method (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=TH>.
- _____. (n.d.-c). *GNI per capita, Atlas method (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=JP>.
- _____. (n.d.-d). *GNI per capita, Atlas method (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=SG>.
- _____. (n.d.-e). *GNI per capita, Atlas method (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=IL>.
- _____. (n.d.-f). *GNI per capita, Atlas method (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=KR>.
- United States Courts. (n.d.). *What Does Free Speech Mean?* Retrieved February 1, 2017, from <http://www.uscourts.gov/about-federal-courts/educational-resources/about-educational-outreach/activity-resources/what-does>.

Watch: France's far-left candidate appears via hologram in Paris. (2017). *The Telegraph*. Retrieved February 18, 2017, from <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/02/05/watch-frances-far-left-candidate-appears-via-hologram-paris/>.